

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა №76

31.07.2019

საერთო მონაცემები:

დაგეგმილი საქმიანობის დასახელება: სახიფათო ნარჩენების განთავსება (დარიშხანშემცველი ნარჩენების სარკოფაგის მოწყობა და ექსპლუატაცია)

დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ადგილი: ლენტეხის მუნიციპალიტეტი, სოფ. ბენიერი

საქმიანობის განმახორციელებელის დასახელება და მისამართი: შპს „სამშენებლო კომპანია მამისონი“; საქართველო, ქ. თბილისი, ვაკის რაიონი, ვაჟა-ფშაველას გამზ: N71, სართული 3, ბლოკი 8, ფართი 17

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 25.06.2019

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გამა კონსალტინგი“

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში შპს „სამშენებლო კომპანია მამისონის“ მიერ წარმოდგენილია სახიფათო ნარჩენების განთავსების (დარიშხანშემცველი ნარჩენების სარკოფაგის მოწყობის და ექსპლუატაციის) პროექტის სკოპინგის ანგარიში.

1938 წლიდან ლენტეხის მუნიციპალიტეტის სოფ. ცანასა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფ. ურავის ტერიტორიებზე მუშაობდა სამთო-ქიმიური კომბინატი. ლენტეხის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებდა 2 ლოკაციაზე, რომლებსაც ეწოდებოდა ცანა 1 და 2. წარმოება შეწყდა 1991 წლიდან. ამჟამად ორივე ტერიტორია, უკიდურესად დაბინძურებულია სახიფათო ნარჩენებით (დარიშხანშემცველი მაღალტოქსიკური ნარჩენებით), რაც საფრთხეს უქმნის ადგილობრივ მოსახლეობას.

პროექტი ითვალისწინებს დარიშხანის ნარჩენებისა და დაბინძურებული სამშენებლო მასალებისაგან ცანა 1 და ცანა 2 ტერიტორიის გაწმენდას და მათ უსაფრთხო განთავსებას, რისთვისაც დაგეგმილია სარკოფაგის მოწყობა.

წარმოდგენილი დოკუმენტაციით დგინდება, რომ საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს ლენტეხის მუნიციპალიტეტში, სოფ. ბენიერთან. საპროექტო ტერიტორიის ჩრდილოეთ პერიფერიიდან მანძილი უახლოეს სახლამდე დაახლოებით 350 მეტრს შეადგენს. პირდაპირი მანძილი უახლოესი ზედაპირული წყლის ობიექტამდე (მდ. ცხენისწყალი) შეადგენს დაახლოებით 60 მეტრს. საპროექტო ტერიტორიის GPS კოორდინატებია: X 345376; Y 4741417.

სკოპინგის ანგარიშში განხილულია სარკოფაგის განთავსების 2 ალტერნატიული ვარიანტი: პირველი ალტერნატიული ვარიანტი გულისხმობს - თითოეული დაბინძურებული ტერიტორიისთვის ინდივიდუალური სარკოფაგის მოწყობას, ხოლო

მეორე ალტერნატიული ვარიანტი გულისხმობს - ცანა 1 და ცანა-2-სთვის საერთო სარკოფაგის მოწყობას ცანა 1-ის ტერიტორიაზე. გამომდინარე იქიდან, რომ საერთო სარკოფაგის მოწყობის შემთხვევაში, მნიშვნელოვნად შემცირდება ასათვისებელი მიწის ფართობი, შერჩეულ იქნა მეორე ალტერნატივა. აღსანიშნავია, რომ სარკოფაგთან მისასვლელად არსებობს გრუნტის გზა. იმის გათვალისწინებით, რომ პროექტის განხორციელებისას იგეგმება ტერიტორიაზე გაწმენდითი და აღდგენითი სამუშაოების ჩატარება დაგეგმილი საქმიანობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან გარემოსდაცვით ღონისძიებას.

საპროექტო გადაწყვეტილება გულისხმობს სარკოფაგის მოწყობას, სადაც განთავსდება როგორც ცანა 1, ასევე ცანა 2-ის ტერიტორიაზე არსებული სახიფათო ნარჩენები. სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად, დარიშხანშემცველი ნარჩენებისა და დაბინძურებული ნიადაგის განთავსება ცანა 1 და ცანა 2 უბნებისათვის მოხდება ერთ სარკოფაგში, რომელიც აშენდება ცანა 1-ის ტერიტორიაზე.

წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, სარკოფაგში დაგეგმილია შემდეგი მოცულობის ნარჩენების განთავსება: დაბინძურებული ნიადაგი ცანა 1-დან - 10089 მ³; დარიშხანის შემცველი კასრები და სამშენებლო კონსტრუქციები - 865 მ³; ცანა 2-დან თეთრი დარიშხანი და დაბინძურებული გრუნტი, მოცულობით - 170 მ³.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, 2016 წლის ივნისში ცანა 1-ს ტერიტორიაზე ლითონის აღმომჩენი დეტექტორებით ჩატარებული კვლევების შედეგად დარიშხანშემცველი კასრების მოცულობა გაიზარდა 1030 მ³-ით. საბოლოო ჯამში დადგინდა, რომ ცანა-1 სარკოფაგში სულ შესატანი იქნება 12 154 მ³ სახიფათო ნარჩენი. შესაბამისად ცანა 1-ზე დასაპროექტებელი სარკოფაგის ტევადობა შეადგენს **12154** მ³-ს. მისი გაბარიტული ზომებია 53 x 100 მ, ძირის მაქსიმალური ჩაღრმავება გრუნტში შეადგენს 2 მ-ს, სიმაღლე მიწის ზედაპირიდან შეადგენს 9.11 მ-ს, სარკოფაგში განთავსებული დარიშხანშემცველი მასალების სიმაღლე - 5.9 მ.

სარკოფაგის ჰერმეტიკობის მთავარი ელემენტია HDPE გეომემბრანა (სისქით 2,0 მმ). გეომემბრანის დამცავ ფენებად გამოყენებულია წვრილმარცვლოვანი ქვიშა (სისქით 15-სმ).

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, სარკოფაგის ტერიტორიის მიმდებარედ გათვალისწინებულია ე.წ. „გაუვნებელყოფის ერთეულის“ მოწყობა, რომელიც შედგება სადეზინფექციო, საშხაპე და სუფთა ოთახებისაგან.

სარკოფაგის მოწყობის ძირითადი სამუშაოები განხორციელდება შემდეგნაირად: დაბინძურებული ტერიტორია შემოიზღუდება გამაფრთხილებელი ლენტით და განთავსდება დარიშხანით მოწამვლის გამაფრთხილებელი ნიშნები; მოიხსნება დაბინძურებული ნიადაგი სარკოფაგის განთავსებისთვის და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე გაიჭრება ზედაპირული წყლების ამრიდი თხრილი (სიგანე 0.7 მ, სიღრმე 0.5 მ); ჩატარდება საექსკავაციო სამუშაოები სარკოფაგის ქვაბულის მოსაწყობად; ქვაბულის ძირზე და ფერდებზე თვითმცლელით დაიყრება 15 სმ სისქის წვრილმარცვლოვანი ქვიშა; დატკეპნილი ქვიშის ზედაპირზე დაიგება HDPE გეომემბრანა, სისქით 2,0 მმ; გეომემბრანაზე, ქვაბულის ძირში და ფერდებზე, 15 სმ სისქეზე, დაიყრება წვრილმარცვლოვანი ქვიშა; გეოტექსტილზე, დაეწყება სარკოფაგის სადრენაჟო სისტემის პერფორირებული მილები; დაიწყება სარკოფაგის ქვაბულში ნაკლებად დაბინძურებული ნიადაგის, გამათანაბრებელი ფენის შეტანა ეტაპობრივად; სარკოფაგის ძირზე განთავსდება და დაფიქსირდება ორგანული ნივთიერებების ლპობის შედეგად წარმოქმნილი აირების სავენტილაციო პერფორირებული მილები; სარკოფაგის ქვედა ნაწილში განთავსდება დაბინძურებული ნიადაგი და სამშენებლო კონსტრუქციების ნარჩენები, ხოლო მის ზედა

ნაწილში ცანა 1 და ცანა 2 უბნებზე არსებული თეთრი დარიშხანის შემცველი კასრები; კასრებს ზემოდან ფენებად მიეყრება თეთრი დარიშხანის ნამწვი. სარკოფაგის ყოველი 1 მ-ით შევსებისას ნარჩენები მოსწორდება და დაიტკეპნება; სარკოფაგის შევსების შემდეგ მოეწყობა დახურვის საიზოლაციო ფენები.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ცანა 1-ის სარკოფაგის სიახლოვეს აუცილებელია ჩატარდეს, მდ. ცხენისწყლის ნაპირზე, მას და არსებულ სამანქანო გზას შორის მდებარე ნაპირსამაგრი ნაგებობის ფორმირების სამუშაოები, რაც გულისხმობს, არსებული რკინაბეტონის ძირში გაფანტული ლოდების ერთად შეკვრას და მათ გამაგრებას.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვა მოეწყო 2019 წლის 22 ივლისს ლენტეხის მუნიციპალიტეტის, სოფ. მელეს საჯარო სკოლის შენობაში. საჯარო განხილვაზე დამსწრე საზოგადოების მხრიდან გამოითქვა შენიშვნები პროექტთან დაკავშირებით, კერძოდ, მოსახლეობის მხრიდან ყურადღება გამახვილდა მდინარე ცხენისწყლის დაბინძურების საფრთხესა და ნაპირსამაგრი ღონისძიებებზე, დაბინძურებული ჩამდინარე წყლების მართვისა და გაწმენდის საკითხებზე. განსახორციელებელი სამუშაოების მოცულობაზე, დაბინძურების ხარისხზე, დარიშხანის ნარჩენებით დაბინძურებული მოსახლენელი გრუნტის სიღრმეზე, გრუნტში განთავსებულ დარიშხანშემცველი კასრების ნარჩენების რაოდენობაზე, სამუშაოების განხორციელებისას მონიტორინგის საკითხებზე და მონიტორინგის პროცესში როგორც საზოგადოების, ასევე ლენტეხის მუნიციპალიტეტის მერიის ჩართულობაზე. საჯარო განხილვაზე გამოთქმული რელევანტური საკითხები მხედველობაში იქნა მიღებული სამინისტროს მიერ და გათვალისწინებული იქნა სკოპინგის დასკვნაში კერძოდ, „გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალის შესაბამის ქვეთავებში”.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე ააიპ “მწვანე ალტერნატივას” მიერ წარმოდგენილ იქნა შენიშვნები და კომენტარები საქმიანობასთან დაკავშირებით. აღნიშნული შენიშვნები განხილულ იქნა სამინისტროს მიერ, რის შედეგადაც, არგუმენტირებული მოსაზრებები გათვალისწინებული იქნა წარმოების პროცესში და აისახა სკოპინგის დასკვნაში. ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე წარმოდგენილი იქნა ასევე ლენტეხის მუნიციპალიტეტის სოფ. მელეს მცხოვრებთა ერთობლივი განცხადება, სადაც აღნიშნულია, რომ რაიონის მდებარეობიდან გამომდინარე (მაღალმთიანი ზონა) მოსალოდნელია კლიმატური პირობების გაუარესება (სექტემბრის ბოლოდან თოვლი), რაც შეუძლებელს გახდის მიმდინარე წელს საქმიანობის შესრულებას, შესაბამისად მოსახლეობამ ითხოვა სამუშაოების დროულად დაწყება.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად შესწავლილ იქნა სამშენებლო ტერიტორია. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზმ-ს ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. გზმ-ს ანგარიში უნდა მოიცავდეს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. გზმ-ს ანგარიშს უნდა დაერთოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მეოთხე ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
3. გზმ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
- 3.1 გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზმ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ.

4. გზმ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- პროექტის აღწერა;
- პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
- საქმიანობის განხორციელების ადგილის, კერძოდ, როგორც სარკოფაგის, ისე ცანა 1-ის და ცანა 2-ის GPS კოორდინატები, შესაბამისი SHP ფაილებით;
- პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები შესაბამისი დასაბუთებით, მათ შორის არაქმედების ალტერნატივა, სარკოფაგის განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივა; ასევე გზმ-ს ანგარიშში განხილული უნდა იყოს ტექნოლოგიური ალტერნატივები (მაგ. ნარჩენების გადამუშავება) შესაბამისი დასაბუთებით;
- სარკოფაგიდან და ცანა 1-ის და ცანა 2-ის ტერიტორიებიდან დაზუსტებული მანძილი: უახლოეს საცხოვრებელ სახლებამდე (მდებარეობის და კოორდინატების მითითებით), დასახლებამდე (სოფელი, ქალაქი), მდინარემდე;
- სარკოფაგის მოწყობის სამუშაოებისათვის საჭირო ყველა ეტაპის თანმიმდევრული, დეტალური აღწერა.
- საპროექტო სარკოფაგის პარამეტრების დეტალური აღწერა;
- სარკოფაგის ინფრასტრუქტურული და სარკოფაგისათვის საჭირო დამატებითი ინფრასტრუქტურული ობიექტების, დანადგარებისა და ტექნოლოგიური მოწყობილობების აღწერა;
- ტერიტორიის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით, ფოტო მასალა როგორც ცანა 1-ის ასევე ცანა 2-ისათვის);
- საპროექტო ტერიტორიის გენერალური გეგმა;
- დეტალური ინფორმაცია “HDPE”-ის გეომემბრანის შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია მდ. ცხენისწყლის ჰიდროლოგიური და ხარისხობრივი მახასიათებლების შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია ე.წ. „გაუვნებელყოფის ერთეულის“ (სადეზინფექციო (ჭუჭყიანი) ოთახის, საშხაპე და სუფთა ოთახის) შესახებ;
- „გაუვნებელყოფის ერთეულში“ საშხაპეში წარმოქმნილი წყლის გაფილტვრის და მისი მართვის შესახებ დეტალური ინფორმაცია, როგორ მოხდება მისი გაწმენდა, გამწმენდი სალექარის ეფექტურობა, პარამეტრები და როგორ მოხდება ჩამდინარე წყლის ჩაშვება (GPS კოორდინატები);
- დეტალური ღონისძიებები როგორც სადრენაჟე წყლების ასევე სანიაღვრე წყლების დაბინძურებისაგან დაცვისა და სანიაღვრე წყლების მართვის შესახებ;
- ტექნიკური გადაწყვეტა, როგორ მოხდება დაბინძურებული წყლების მართვა (გაწმენდა და ჩამდინარე წყლის ჩაშვება);
- სარკოფაგის უსაფრთხოებისთვის საჭირო ნაპირსამაგრი ნაგებობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;

- დასაქმებული ადამიანების რაოდენობა და სამუშაო გრაფიკი და სამუშაოს ხანგრძლივობა;
- პერსონალის პროფესიული და ტექნიკური სწავლების შესახებ ინფორმაცია;
- ცანა 2-დან საპროექტო სარკოფაგამდე სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირების და განთავსების დეტალური აღწერა. ტრანსპორტირების მარშრუტი და სქემა;
- ცანა 1 და ცანა 2-ის ტერიტორიებზე დამარხული სახიფათო ნარჩენების და დარიშხანშემცველი გრუნტის სიღრმის შესახებ ინფორმაცია, ამასთან გზშ-ის ანგარიშში ასახული უნდა იქნეს აღნიშნული ტერიტორიებიდან დაბინძურებული ნარჩენების მოხსნასთან დაკავშირებული სამუშაოების დეტალური აღწერა;
- ლაბორატორიული ანალიზის შედეგები დარიშხანის ნარჩენებით დაბინძურებული გრუნტის სიღრმის შესახებ, რათა განისაზღვროს თუ რა სიღრმეზე უნდა მოიხსნას დაბინძურებული გრუნტი;
- ლაბორატორიული კვლევის შედეგები დარიშხანის ნარჩენებით დაბინძურებული ფართობის შესახებ;
- მოსახსნელი დაბინძურებული გრუნტის სიღრმე და დაბინძურების ხარისხი;
- გამომდინარე იქიდან, რომ დროის სხვადასხვა პერიოდში წარმოდგენილ საკითხზე (დარიშხანშემცველი ნარჩენების სარკოფაგის მოწყობა და ექსპლუატაცია) სამინისტროსთან ერთად მუშაობდნენ სხვადასხვა ორგანიზაციები, გზშ-ს ანგარიშში ასახული იქნეს ინფორმაცია ზემოაღნიშნულ პერიოდში ჩატარებული სკვლევების შედეგების შესახებ.

4.1 ბიოლოგიური გარემო:

- გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს სკოპინგის დოკუმენტში მითითებულ მცენარეთა „წინასწარი კვლევის“ შედეგები ფოტომასალასთან ერთად;
- გზშ-ს ანგარიშში უნდა აისახოს სათანადო კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია (ფოტომასალასთან ერთად), პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე და ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე;
- გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს წვრილმარცვლოვანი ქვიშის მდინარიდან ამოღების შესახებ დეტალური ინფორმაცია. ასევე, აღნიშნულის იქითოფაუნაზე და ზოობენტოსზე შესაძლო ზემოქმედების, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილების და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებების შესახებ;
- ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით უნდა შემუშავდეს და გზშ-ის ანგარიშს თან დაერთოს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე დაკვირვების საკითხები.

4.2 საქმიანობასთან და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული გზშ-ის ანგარიშში გასათვალისწინებელი საკითხები:

- სახიფათო ნარჩენების სარკოფაგის მოწყობის პირობები სრულ შესაბამისობაში უნდა იყოს „ნარჩენების მართვის კოდექსის“ და „ტექნიკური რეგლამენტის – ნაგავსაყრელის მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ“ სახიფათო ნარჩენების შესაძლო გამოვლენის სახიფათო ნარჩენების შესაძლო გამოვლენისა და პრევენციის მიზნით საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 11 აგვისტოს N421 დადგენილების მოთხოვნებთან;

- გეომემბრანა უნდა აკმაყოფილებდეს „ნაგავსაყრელის მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მე-18 მუხლით განსაზღვრულ პირობებს;
- გზმ-ს ანგარიშში ასახული იქნეს ინფორმაცია „ნაგავსაყრელის მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტით განსაზღვრული კონტროლისა და მონიტორინგის პარამეტრების შესახებ;
- გზმ-ის ანგარიშში ზემოაღნიშნული ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნებთან ერთად განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გამახვილდეს ნაგავსაყრელის ქვედა და ზედა საიზოლაციო ფენის სისტემაზე: კერძოდ, ქვედა საფენი; გაუმტარი მინერალური ფენა; გეომემბრანა; გეომემბრანის დამცავი ფენა; სადრენაჟე სისტემა; შუალედური ფენა. ამასთან, გათალისწინებული უნდა იქნესამავე რეგლამენტით გათვალისწინებული სხვა აუცილებელი ტექნიკური მოთხოვნები;
- კომპანიამ სახიფათო ნარჩენების სარკოფაგის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პერიოდში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვა უნდა განახორციელოს საქ „ნარჩენების მართვის კოდექსის“ და მისგან გამომდინარე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მოთხოვნებისა და ვალდებულებების შესაბამისად;
- გზმ-ის ანგარიშში მშენებლობის პროცესში წარმოქმნილი და სარკოფაგში განსათავსებლად გათვალისწინებული ნარჩენები კლასიფიცირებული უნდა იყოს „სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 17 აგვისტოს N426 დადგენილების შესაბამისად;
- გზმ-ის ანგარიშში მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია ნარჩენების რაოდენობის და ფიზიკური მდგომარეობის შესახებ. ასევე უნდა მიეთითოს ნარჩენების სახიფათოობის განმსაზღვრელი მახასიათებელი და განთავსების ოპერაციის კოდი, ნარჩენების მართვის კოდექსის II და III დანართების შესაბამისად.

5. პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ემისიები სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას;
- ხმაურის გავრცელება და მოსალოდნელი ზემოქმედება მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება და საშიში გეოდინამიკური პროცესები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, დამცავი ღონისძიებების მითითებით;
- ზემოქმედება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე;
- კუმულაციური ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე და შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება მდ. ცხენისწყალზე, მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკი, შემარბილებელ ღონისძიებებთან ერთად;
- ნარჩენების მართვის საკითხები, მათ შორის ნარჩენების მართვის გეგმა, ნარჩენების წარმოქმნით მოსალოდნელი ზემოქმედება;

- ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე, ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე, ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი შემარბილებელი ღონისძიებების დეტალური გეგმა;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი მონიტორინგის დეტალური გეგმა;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების დეტალური გეგმა;
- სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება;
- გზმ-ს ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები.

6. გზმ-ს ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- 2019 წლის 22 ივლისს პროექტის სკოპინგის ანგარიშთან დაკავშირებით ჩატარებულ საჯარო განხილვაზე დამსწრეთა მხრიდან აღინიშნა, რომ გარდა ცანა 1 და ცანა 2-ის ტერიტორიებისა, საპროექტო სარკოფაგის მიმდებარედ არსებული ტერიტორია, სადაც განხორციელდა მდინარე ცხენისწყალის ნაპირსამაგრი სამუშაოები, დაბინძურებულია დარიშხანშემცველი ნივთიერებებით, რასთან დაკავშირებითაც ინფორმაცია არ არის წარმოდგენილ სკოპინგის ანგარიშში. სავალდებულოა გზმ-ის ეტაპზე დეტალურად იქნეს შესწავლილი ცანა-1-ის და ცანა-2-ის მიმდებარედ არსებული ტერიტორიები, სახიფათო ნარჩენების შესაძლო გამოვლენის მიზნით. შესაბამისი ინფორმაცია ასახული უნდა იქნეს გზმ-ს ანგარიშში.
- სამინისტროს წარმომადგენლების მიერ საპროექტო ტერიტორიის ადგილზე ვიზუალური დათვალიერების შედეგად გამოიკვეთა, რომ სარკოფაგის განთავსების ადგილის მიმდებარე ტერიტორიის მომიჯნავედგადის მოხრეშილი ტურისტული (ლენტეხი ყორულდაშის) საავტომობილო გზა, სადაც განთავსებული იყო მონიშვნები გზის გაფართოების თაობაზე. აქედან გამომდინარე, გზმ-ის ეტაპზე საჭიროა დადგინდეს იგეგმება თუ არა (ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის ან/და საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის მიერ) საგზაო და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის მშენებლობა აღნიშნულ მონაკვეთზე და წარმოდგენილ იქნას საავტომობილო გზების დეპარტამენტთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი.
- გზმ-ს ანგარიშში სავალდებულოა შეფასებულ იქნეს საპროექტო ზონის ფარგლებში პროექტის განხორციელებით გამოწვეული შესაძლო ზემოქმედება რეგიონის ტურისტულ განვითარებაზე;
- გზმ-ს ანგარიშში განხილული უნდა იყოს სარკოფაგის მოწყობით ბუნებრივ ლანდშაფტზე ზემოქმედება და ლანდშაფტზე ზემოქმედების შეფასება, ასევე შეფასებას საჭიროებს რა ფართობზე მოხდება კონკრეტული ტიპის ლანდშაფტის დაზიანება და როგორ იქნება უზრუნველყოფილი სარკოფაგის ლანდშაფტთან შერწყმა;

- პროექტის დანართში წარმოდგენილი მთლიანი 15458 კვ.მ. ფართობიდან „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს № 299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 212 კვ.მ. ფართობი ფიქსირდება სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში. კერძოდ, ლენტეხის სატყეო უბნის ლაშხეთის სატყეოს კვარტალ N112-ის ლიტერ N21-ში. სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე საქმიანობა საჭიროებს შეთანხმებას ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან, ხოლო შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია უნდა დაერთოს გზშ-ს ანგარიშს.
- დარიშხანშემცველი ნარჩენების სარკოფაგის მოწყობის პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სამშენებლო სამუშაოები განეკუთვნება V კლასის (განსაკუთრებული მნიშვნელობის) ობიექტს (საქართველოს მთავრობის დადგენილება N57 24.03.2009, მუხლი 79, პ. 2. თ.), „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი განსაკუთრებული მნიშვნელობის ობიექტის მშენებლობის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული ორგანო სამინისტროს (აღნიშნული უფლებამოსილება დელეგირებულია სსიპ - საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოზე) დადებითი დასკვნის საფუძველზე. ხოლო, ამავე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად სამინისტროს (სააგენტოს) დასკვნის საფუძველია შესაბამისი ტერიტორიის არქეოლოგიური კვლევა, რომლის ჩატარებას უზრუნველყოფს მიწის სამუშაოების განხორციელებით დაინტერესებული პირი. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე დარიშხანშემცველი ნარჩენების სარკოფაგის მოწყობის სამშენებლო უბნებზე უნდა განხორციელდეს კანონმდებლობით გათვალისწინებული კვლევითი სამუშაოები, ხოლო კვლევის ანგარიში წარდგენილი უნდა იყოს სააგენტოში შესაბამისი დასკვნის მისაღებად. დასკვნა უნდა დაერთოს გზშ-ს ანგარიშს.
- „ცანა-2“-ის ტერიტორიაზე ნარჩენების მოხსნის დროს მნიშვნელოვანია სამუშაოების განხორციელება იმგვარად, რომ არ დაირღვეს რელიეფის წონასწორობა, რათა არ განვითარდეს მეწყრული და ეროზიული პროცესები, უშუალოდ ნაკვეთზე და მომიჯნავე ფერდობზე. ინფორმაცია მეწყრული და ეროზიული პროცესების წარმოქმნის შესახებ, შესაბამის შემარბილებელ/საკომპენსაციო ღონისძიებებთან ერთად ასახული უნდა იყოს გზშ-ს ანგარიშში.
- გზშ-ის ანგარიშში გათვალისწინებული უნდა იყოს „ცანა-1“-ის ტერიტორიაზე მდ. ცხენისწყლის მარჯვენა ნაპირსა და ნაკვეთებს შორის არსებული ნაპირდამცავი ბეტონის ჯებირის დაგრძელება და შესაბამისი დეტალური ღონისძიებების/ტექნიკური გადაწყვეტის გზშ-ის ანგარიშში ასახვა;
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით არსებობს დიდი ალბათობა იმისა, რომ ცანა 1-ის სარკოფაგში შესატანი მასალის რაოდენობა გაიზარდოს. აღნიშნულთან დაკავშირებით გზშ-ის ანგარიშში დაზუსტებული უნდა იყოს ინფორმაცია ცანა 1-ის სარკოფაგში შესატანი მასალის რაოდენობისა და მოცულობის და აღნიშნულის გათვალისწინებით სარკოფაგის პარამეტრების შესახებ;
- ცანა 1-ის ტერიტორიის ვიზუალური შეფასებით გამოიკვეთა, რომ ტერიტორიაზე დარიშხანშემცველი ნარჩენები განლაგებულია როგორც მიწის სიღრმეში ასევე მდინარის დამცავი ჯებირის ქვეშ, თუმცა აღნიშნული ინფორმაცია მოცემული არ

არის სკოპინგის ანგარიშში. შესაბამისად, გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს შესაბამისი კვლევების საფუძველზე გაკეთებული გათვლა დარიშხანშემცველი ნარჩენების ზუსტი მოცულობის და მათი განთავსების სიღრმის შესახებ, რაზე დაყრდნობითაც უნდა განხორციელდეს სარკოფაგის პარამეტრების დაზუსტება.

- გზშ-ს ანგარიშის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმაში საჭიროა გათვალისწინებულ იქნას ნიადაგის ლაბორატორიული ანალიზების ჩატარება მშენებლობის ყველა ეტაპზე (ერთი ოპერაციის დამთავრებისა და მომდევნოზე გადასვლის პერიოდში).
- გზშ-ს ეტაპზე წარმოდგენილ დოკუმენტში შესწორდეს პროექტის დასახელება და როგორც პროექტის დასახელებაში ასევე მთელ ტექსტში სარკოფაგის ნაცვლად, მიეთითოს „სახიფათო ნარჩენების განთავსება (დარიშხანშემცველი ნარჩენების სამარხის მოწყობა)".
- გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესახებ ერთიანი ცხრილის სახით);

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში შპს „სამშენებლო კომპანია მამისონის“ მიერ წარმოდგენილ, სახიფათო ნარჩენების განთავსების (დარიშხანშემცველი ნარჩენების სარკოფაგის მოწყობის და ექსპლუატაციის)“ პროექტზე **სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.